

Česko-lužický

Ročník XVII
Číslo 9/září 2007

věstník

Jakub Bart-Čišinski
Řeč a lež

Řeč člověka zvedá nad zvířecí stáda,
je to pramen všeho štěstí, po němž touží;
řeč jen výpovědím lidské mysli slouží,
když zajásá srdce, i když duše strádá.

Ach běda i daru, když se neovládá,
pyšně zneužívá proti vůli Boží,
řeč když zatahuje ďábel k sobě do lži
až zapírá, co se z úst k nám vkrádá.

Výhost tomu, co je od přírody dané,
jako když se ďábel proti Bohu vzpíná,
to je dvojnásobný hřích a těžká vina.

Lež se rovná jedu, s ďáblem spojená je
a jako had sladce záłudně se plíží...
Ze lži člověk hanbou na zvíře sníží.

Jakub Bart-Čišinski
Řeč a lžď

Rěč čłowjeka nad zwěrjo z pychu wyši,
je žórlo jemu zhromadneho zboža;
z njej mysle čłowjeka so na zwjerch woža,
hdyž wyska wutroba, hdyž duch so tyši.

Ach běda pak, hdyž dar so tón, kiž pyši
nas, njenjałožuje, kaž wola Boža,
hdyž rěč po djasu, wótcu lžď, so zloža
a přje duša, štož so ze rta styši!

Štož napřečiwo přirodže so měri,
kaž djabol napřečiwo Bohu stoji,
hrěch dwoji je a čězku winu dwoji.

Łža runja jėdej je, kiž z djasom čėri
a jako had so z falšom slódkim bliži ...
Łža čłowjeka pod zwěrjo z hańbu niži.

Fabian Kaulfürst
Řeč a lži

řeč člověka velmi krátká paměť kruší,
je kočičí, v skelné skořápce se plouží;
ona svádí lidi do louže i k loži,
když jim usne srdce a uvěří uši.

fuj! běda, pfuj, jak nám podvojný dar duši
dáví, drásá, dusí, obírá i zboží
a střelami ďábla, lži nás zmrazit hrozí,
až sluchátkům věřit odmítají hluší.

v tom učení věrnost s přátelstvím se postí,
je jako nůž z pochvy, co nám srdce krájí,
s pískem v očích, v čoudu, o mydlinkách bájí.

tak nám lstivé lišky vykládají o lsti,
i med kolem huby ocasem nám stvoří
a nos ohrují, lež má vůni tchoří.

Fabian Kaulfürst
rěč-a-lžď

rěč čłowjeka ma kočí pomjatk, kuši,
a škleńčana so ropi jeje koža;
wšak zwjedže ludzi do luže a toža,
hdyž wusnje wutroba a wěrja wuši.

bak! brudnosć, bjak, kak dar tón dwoji w duši
nas: daji, dusy, drapa, dzer-nje-zboža,
a djasa třělwy, lžď, nas zmrozić hroža,
zo sluchački sej njemdrje trēja hłuši!

to ludžby su pře přecelstwo a swėru,
kaž z mječnje nóż so přez wutrobno kraja,
pěsk do woči, kad, mydliznu nam baja.

kaž liški lesćiwe nam kaž a měru.
měd z wopušu nam wokoľ' huby mórnů,
nět moršća nós: lža wón wšak měwa tchórnů.

Z antologie Paternoster 2 (Budyšín 2006) přeložil Václav Daněk

Lakomské rybníky. Foto Miloš Malec.

VÝVOJ NA ĽAKOMSKÝCH RYBNÍCÍCH

Miloš Malec

Již od roku 1998 se táhnou řízení, ve kterých těžařská společnost Vattenfall usiluje o úplné odstranění Ľakomských rybníků v Dolní Lužici poblíž Chotěbuz, aby mohla být rozšířena těžba hnědého uhlí v povrchovém dole Chotěbuz-sever. Ľakomské rybníky jsou přírodní rezervací a v roce 2003 byly navrženy do evropské soustavy chráněných území Natura 2000 (pSCI), kód lokality je DE4152303. Vyskytuje se tu prioritní druh brouk páchník hnědý (*Osmoderma eremita*). Toto území doposud nebylo schváleno Evropskou komisí a zařazeno do seznamu oblastí Natura 2000 (SCI).

Na konci listopadu 2006 vydala Evropská komise (EK) stanovisko k odbagrování Ľakomských rybníků. Toto stanovisko, které bylo vyžádáno Braniborským zemským úřadem pro hornictví, geologii a nerostné suroviny, bylo očekáváno s velkým napětím, protože veškerá ostatní povolení nutná k odbagrování rybníků (horní, vodoprávní, územně plánovací) mezitím již těžařská společnost Vattenfall získala. EK vyslovila s odtěžením Ľakomských rybníků souhlas ...

Soustava Natura 2000 byla zřízena směrnicí rady EHS ze dne 21. května 1992 o ochraně přírodních stanovišť, volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin. V článku 6 se praví: „Jestliže se na dotyčné lokalitě vyskytují prioritní typy přírodních stanovišť a/nebo prioritní druhy, pak mohou být uplatněny pouze důvo-

dy související s ochranou lidského zdraví a veřejné bezpečnosti, s nesporně příznivými důsledky mimořádného významu pro životní prostředí nebo jiné naléhavé důvody převažujícího veřejného zájmu podle stanoviska Komise.“

Důvody související s ochranou lidského zdraví a veřejné bezpečnosti, ani s nesporně příznivými důsledky mimořádného významu pro životní prostředí nelze v případě odtěžení Ľakomských rybníků uplatnit. Jako jiné naléhavé důvody převažujícího veřejného zájmu EK uvedla (citace ze zprávy EK):

- Zajištění pracovních míst má pro Zemi Braniborsko zvláštní význam, neboť podíl nezaměstnaných v Zemi Braniborsko a zvláště v okolí Chotěbuz leží výrazně nad celostátním průměrem. Ukončení těžby uhlí v povrchovém dole Chotěbuz-sever by znamenalo krátkodobou až střednědobou ztrátu 802 pracovních míst a 58 vzdělávacích míst.
- Strukturální změna v Zemi Braniborsko, o níž se usiluje, je spojena s vývojem regionu směrem k nezávislému hospodářskému postavení; tato změna je závislá na vytváření hodnot cestou těžby uhlí.
- Je obecně uznávaným zájmem veřejnosti starat se o cenově výhodné a jisté zásobování energií. Toho lze dosáhnout pokračováním těžby uhlí v povrchovém dole Chotěbuz-sever.
- Je nejvyšším zájmem veřejnosti, aby domácí zásoby surovin

byly využívány cíleně, aby se dosáhlo nezávislosti a dlouhodobé jistoty v zásobování energií.

Co se týká pracovních míst, je nutno si uvědomit, že zásoby uhlí v oblasti Lužice nejsou nevyčerpatelné, že tedy pokračování těžby se problémem zaměstnanosti neřeší, jen odsouvá. Vladimír Buřt, místostarosta Horního Jiřetína, severočeské obce, která je podobně ohrožena těžbou hnědého uhlí, k tomuto tématu říká: „Řešit tak pomíjívou otázku, jakou je zaměstnanost, likvidaci krajiny, památek a sídel, násilným vysídlením obyvatel a zrušením samosprávy, nelze jakkoli omluvit, jakkoli přijmout“ (LtN 27/2007).

Vzhledem ke stále výraznějším klimatickým změnám bude však nutné těžbu hnědého uhlí zásadně omezit ještě mnohem dříve, než zásoby uhlí dojdou. Braniborsko se zavázalo do roku 2010 snížit emise oxidu uhličitého při výrobě energie na 53 milionů tun za rok. Ekologická sdružení upozorňují, že tohoto cíle bude možno jen obtížně dosáhnout, pokud Ľakomské rybníky budou odbagrovány a těžba hnědého uhlí bude pokračovat ve stejné míře jako dnes (NC 47/2006). Odůvodnění EK celkově nebere v úvahu klimatické změny, jejichž důsledky ohrožují nejen německé hospodářství, ale především ekologickou rovnováhu na naší planetě!

EK upozorňuje, že v Braniborsku a zvláště v okolí Chotěbuzi nezaměstnanost výrazně převyšuje celostátní průměr. To je však přímý důsledek těžby hnědého uhlí a srovnatelný stav se vyskytuje i v dalších oblastech, kde se ve větší míře těží suroviny. Je to dáno jednak tím, že v oblastech předurčených pro těžbu postupně mizí pracovní místa i podnikatelské činnosti, které nejsou vázány na těžbu, dále pak zvyšující se efektivitou těžby, která znamená rušení pracovních míst.

Odůvodnění EK naprosto podceňuje opatření, kterými by bylo možno dosáhnout úspor energie a zároveň výraznější podporu vhodných druhů obnovitelných zdrojů energie, ani počet pracovních míst, která by tímto postupem byla vytvořena. K tomu je nutno ještě poznamenat, že ekologická sdružení viní Vattenfall z toho, že počty pracovních míst, která mají být zachována v případě odtěžení Ľakomských rybníků, jsou nadsazená (NC 52/2006).

Odůvodnění EK nevzalo ani v potaz zkušenosti z území, kde došlo k jednorázovému ukončení těžby a po krátkém propadu došlo k rozvoji na zcela odlišných základech. Zohledněno nebylo ani to, že uhlí je neobnovitelnou surovinou, která může být především následujícími generacemi využita mnohem účelněji, než je spálení v kotli.

Bohužel zatímco právní předpisy i logické argumenty zde hrály podružnou roli, podstatnější byl zjevně zájem Německa i společnosti Vattenfall na pokračování těžby. Odůvodnění EK je tak výsměchem všem právním předpisům, kterými se zavádí evropská soustava chráněných území Natura 2000!

K souhlasu se zničením Ľakomských rybníků EK dále podotýká, že navržená vyrovnávací opatření (kompenzace) považuje za přiměřená a že zachovávají soudržnost soustavy Natura 2000. Účelem vyrovnávacích opatření je vytvoření stejně přírodně cenných území, jaká se dnes vyskytují v oblasti Ľakomských rybníků, tedy vytvoření takového prostředí, kam by bylo možné vzácné rostlinné a živočišné druhy přestěhovat. Odborníci však od počátku pochybují, že se tento velice obtížný úkol podaří v plném rozsahu splnit. Úskalí také spočívá v tom, že odstraňování rybníků je povoleno provádět souběžně s vyrovnávacími opatřeními (NC 52/2006). Pokud se tedy nepodaří vytvořit stejně přírodně cenné prostředí na jiných místech, nebude už cesty zpět.

Navrhovaná opatření mají být rozsáhlá, týkat se mají stovek hektarů území podél Sprévy mezi Depskem a Smogorjowem (tedy zhruba mezi Chotěbuzí a Blaty) v celkové délce asi 12 km. Práce byly zahájeny v prosinci 2006 u Majberka. Blízko Dešna ve směru na Depsk bylo letos vytvořeno 6 rybníků a další dva se připravují. Práce mají probíhat až do roku 2011 (NC 25/2007).

Je nepochybné, že vyrovnávací opatření v každém případě budou znamenat zlepšení stavu přírody. Je však třeba zdůraznit,

že takové obohacení přírody nemusí být nutně vázáno na zničení Ľakomských rybníků. Naopak, nezávisle na tom, jestli se někde v okolí vyskytuje nějaký „Vattenfall“, do původního stavu by měla být uvedena i koryta dalších řek, která byla v předchozích 300 letech napřimena, zbavena zákrutů, slepých ramen, tůní a mokřadů. Takové řeky pak budou přírodně velice bohaté a rozmanité, esteticky zajímavé a díky zpomalení průtoku vody i možnosti širokého rozlivu budou výrazně zmenšovat účinky povodní. Braniborsko dokonce v roce 2004 vypracovalo plán uvedení toku Sprévy do stavu přírodě blízkého, a to nejen mezi Chotěbuzí a Blaty, ale od hranice se Saskem až do Berlína (NC 25/2007).

Vyjádření EK je však nutno posuzovat i z dalšího úhlu pohledu. Na několika místech se zde objevuje upozornění na to, že právoplatné stanovisko podle článku 6 zatím nemůže být vydáno, protože předmetná lokalita Ľakomské rybníky je zatím pouze navržena, ale zatím nebyla přijata EK.

Ve stanovisku EK se například píše: „EK ... poukázala na to, že článek 6 odst. 4 Právní linie 92/43/EWG Rady Evropy z 21. května 1992 k uchování přírodních biotopů a divoce žijících zvířat a rostlin není použitelný. Že tudíž v tomto případě nemůže být podle tohoto rozhodnutí stanovisko Komise vydáno, neboť dotyčná oblast DE 4152-303 „Ľakomské rybníky“ je obsažena pouze v národním seznamu navržených objektů a ještě nebyla přijata do seznamu Společenství za kontinentální biogeografický region.“

Na dalším místě stanoviska EK je připojen i návod, jak by se stát měl zachovat vůči území, které bylo navrženo do soustavy Natura 2000, ale doposud nebylo přijato EK (tzn. uvedeno zatím pouze v národním seznamu): „Pro přiměřenou úpravu ochrany oblastí uvedených v národním seznamu dle čl. 4 odst. 1 Právní linie je nutné, aby členské státy nepřipustily žádné zásahy, které by se vážně dotkly ekologických znaků těchto oblastí. Členské státy jsou povinny v rámci svých právních rádu přijmout veškerá opatření, aby zabránily zásahům, které by se vážně dotkly ekologických znaků oblastí zařazených do národních seznamů předaných Komisi. Je věcí národních soudů, aby určily, zda jde o takový případ.“

Zatímco společnost Vattenfall rozhodnutí EK uvítala a Braniborský zemský úřad pro hornictví, geologii a nerostné suroviny na základě stanoviska EK vydal povolení k odbagrování rybníků, upozornění EK, že stanovisko zatím podle článku 6 nelze právoplatně vydat, vedlo občanská sdružení k podání žaloby.

Správní soud v Chotěbuzi upozornil na to, že nařízením z roku 1968 jsou Ľakomské rybníky vyhlášeny jako chráněné území a že před zničením Ľakomských rybníků je třeba tuto ochranu zrušit. Soud dále vydal předběžné opatření, kterým zakázal kácet stromy kolem Ľakomských rybníků. Tím však úspěch ekologických sdružení skončil. Soud rozhodl, že podmínky pro výjimečnou úpravu jsou splněny, protože převažuje veřejný zájem na vytěžení uhlí, které se nachází pod Ľakomskými rybníky, a že vyrovnávací opatření při Sprévě jsou dostatečná (NC 10/2007). Ochrana Ľakomských rybníků byla zrušena k 31. 5. 2007 (NC 25/2007).

Několik právních možností, kterými lze usilovat o záchranu Ľakomských rybníků, stále ještě zbývá. V úvahu připadá i žaloba k Evropskému soudu, odkladný účinek lze v tomto případě povolit, tedy veškeré činnosti směřující k odbagrování Ľakomských rybníků mohou být pozastaveny do doby, než v této věci Evropský soud rozhodne. Ačkoli šance na záchranu Ľakomských rybníků je nevelká, pořád ještě zůstává.

červenec 2007

Český překlad stanoviska EK k odbagrování Ľakomských rybníků, který vyhotovila Zuzana Bláhová, si můžete stáhnout na webových stránkách Společnosti přátel Lužice www.luzice.cz, v oddíle „dění“ v článku „Evropská komise rozhodla o Ľakomských rybnících“.

Zkratky použité v textu: EK-Evropská komise, NC- Nowy Casnik (týdeník v dolní lužické srbštině), LtN – Literární noviny (český týdeník)

ČESKO-LUŽICKÝ SEMINÁŘ (5.9)

Česko-lužické styky v 1. polovině 19. století

Petr Píša

Příloha: Přehled lužickosrbských obrozenců

Uvádím přehled činnosti, působení a díla lužickosrbských národních buditelů a některých německých lužických vědců, jejichž jména se vyskytují v textu. Činnost a dílo po roce 1850 jsou podány pouze zkratkovitě.

Zkratky:

SKL – katolická Horní Lužice, náležící po r. 1815 k Sasku

PKL – katolická Horní Lužice, připadá po r. 1815 k Prusku

SEL – evangelická Horní Lužice, náležící po r. 1815 k Sasku

PEL – evangelická část Horní Lužice, jež po r. 1815 připadla Prusku

DL – Dolní Lužice (evangelická oblast, po r. 1815 pruské území)

Anton, Karl Gottlob von *1751, †1818. Německý advokát a historik. Během studií v Lipsku člen Serbského předarského towarstwa. Od 1775 advokát ve Zhořelci. 1779 se podílel na založení hornolužické vědecké společnosti a stal se jejím sekretářem. Jevl značný zájem o Slovanů a především o Lužické Srby. V letech 1783–89 vydal dvoudílný spis *Erste Linien eines Versuches über die alten Slawen*, obranu Slovanů (zvláště Lužických Srbů) proti nařčení ze strany Němců. Dopisoval si s J. Dobrovským, J. B. Dlabáčem, F. M. Pelclem a dalšími českými vědci. Autor několika dalších historických a filologických statí, věnujících se též Lužickým Srbům.

Broniš, Kito Wylem *1788 Pricyn (DL), †1881. Dolnolužický farář (od roku 1826 působil v Pricynu) a jazykovědec (články v Časopisu Mačicy Serbskeje a německých periodikách).

Buk, Jakub * 1825 Zywice (SKL), †1895. Lužický katolický básník a redaktor. 1838–1850 byl chovancem pražského Lužického semináře, zde 1846 spoluzakladatel a poté první předseda Serbowky. Překladatel básní z Rukopisu královédvorského (1847 v ČČM), básnická činnost vlivem českých Rukopisů a J. Kollára; v básních i ohlasy událostí z roku 1848. Od 1850 katecheta v Budyšině, 1854 kaplan v Drážďanech. 1853–1867 redaktor Časopisu Mačicy Serbskeje. Podílel se na ustálení hornolužického analogického pravopisu, sbíral lužická přísloví.

Domaška, Michal *1820 Komorow (SEL), †1897. Spoluzakladatel spolku Societas Slavica Budissinensis, 1842–45 student teologie v Lipsku, od 1849 působil jako farář v Nosačicích. Účastnil se zakládání Mačicy Serbskeje a srbského revolučního hnutí 1848–9. Básník, později skládal především náboženskou poezii.

Dučman, Handrij *1836 Bozankecy (SKL). Lužickosrbský farář, literární historik (zabýval se katolickým lužickosrbským písemnictvím), básník a překladatel.

Fryco, Jan Bjedrich *1747 Gołkojce (DL), †1819. Dolnolužický farář a spisovatel. Studoval v Halle, od 1778 farář v Gołkojcích. Přeložil do dolnolužické srbštiny Starý zákon (*To Bože Pišmo starogo Testamenta...* Chotěbuz 1796), autor rukopisné dolnolužické gramatiky a slovníku. Vypracoval statistiku počtu srbských obyvatel v Dolnolužickém markrabství!

Fulk, Mikławš Jakub *1754 Chróscicy (SKL), †1829. Hornolužický duchovní. Studoval 1766–75 v Praze, od 1779 kaplan a od 1797 kanovník v Budyšině. Člen osvícenského kruhu srbských katolických duchovních kolem F. J. Loka.

Haupt, Joachim Leopold *1797, †1883. Německý pastor. Jeho znalosti lužické srbštiny byly jen částečné. Působil ve Zhořelci, sekretář zdejší Oberlausitzische Gesellschaft der Wissenschaften. 1836 zorganizoval vypsání ceny této společnosti za nejlepší sbírku lužických písní (do soutěže se sám přihlásil, jeho sbírka však není původní). Po vítězství J. A. Smolera v této soutěži se podílel na přípravě jeho sbírky po text. Jako autor této dvousvazkové sbírky

(*Pjesnički hornych a delnych Lužiskich Serbow – Volkslieder der Wenden in der Oberund Nieder-Lausitz*, 1841–43) je však jmenován na prvním místě před Smolarem.

Hórčanski, Jan *1722 Wujezd (SEL), †1799. Hornolužický spisovatel. Absolvoval teologii ve Wittenberku, nemohl však sehnat místo pastora, stal se domácím učitelem a od roku 1759 působil na gymnáziu ve Zhořelci. Člen zdejší Hornolužické vědecké společnosti. Vydal přeloženou sbírku duchovních písní (1748), autor několika časopiseckých pojednání o historii a jazyku Lužických Srbů. Roku 1782 vydal anonymně spis *Gedanken über die Sprache der Wenden in der Oberlausitz*, hájící jazyk Lužických Srbů (o němž však předpokládal, že brzy zanikne).

Hórnik, Michal *1833 Worklecy (SKL), †1894. V letech 1847–56 chovanec Lužického semináře v Praze, poté působil na různých duchovních postech v Budyšině. Přední postava lužickosrbského kulturního života ve 2. polovině 19. století – redaktor časopisů, autor vědeckých pojednání i překladů náboženských spisů, organizátor národního života. Od 50. let uveřejňoval články o Lužici v českých časopisech.

Imiš, Hendrich Jaroměr *1819 Bukojna (SEL), †1897. Hornolužický spisovatel a národní organizátor. Při studiích na budyšinském gymnáziu se podílel na založení spolku Societas slavica Budissinensis (1839). Studoval dále evangelickou teologii v Lipsku, stal se farářem ve Wóslinku a později v Hodžiji. Podílel se na založení Mačicy Serbskeje, dlouholetý člen jejího ústředního výboru. Podílel se na tvorbě srbské petice roku 1848. Později založil spolek pro vydávání evangelických náboženských knih, zřídil letní školu lužického jazyka pro budoucí teology. Známa je jeho polemická brožura *Der Panslavismus...* (1884).

Jenč, Korla Awgust *1828 Čornjow (SEL), †1895. Lužickosrbský literární historik a dějepisec, organizátor národního života. Studoval na gymnáziu v Budyšině, v letech 1848–51 na univerzitě v Lipsku, od 1855 farářem v Palowu.

Jordan, Jan Pětr *1818 Čěskecy (SKL), †1891. Lužickosrbský slavista, vedle J. A. Smolera hlavní osobnost národního hnutí 40. let. 1831–1838 byl chovancem Lužického semináře, 1838–1840 studentem slavistiky v Praze. O prázdninách sbíral v Lužici lidové písně pro cenu vypsanou zhořeleckou společností, některé z nich vydal roku 1840 František Doucha, jiné vydal Jordan sám roku 1841 pod pseudonymem Petra Wićazec. Přispíval též do pražského německého časopisu Ost und West. Roku 1841 vyšla v Praze jeho *Grammatik der wendisch-sorbischen Sprache in der Oberlausitz, nach dem Systeme Dobrovský's abgefasst*. Téhož roku odjel do Lipska, kde se měl stát profesorem, nakonec byl však roku 1842 jmenován jen nehonoraným lektorem slovanských řečí a literatur. Roku 1842 vydával v Budyšině časopis *Jutnička*, jeho pravopis však byl kompromisem mezi starou a zreformovanou ortografií a časopis po několika měsících zanikl. V Lipsku poté Jordan vydával časopis *Serbska Jutnička*, určený jen inteligenci, vyšla však pouze dvě čísla.

Další Jordanova činnost je silně prodchnuta panslavistickou ideou. Od roku 1843 vydával v Lipsku německy psaný časopis *Jahrbücher für slawische Literatur, Kunst und Wissenschaft*. Vytvořil také mluvnický polského jazyka určenou pro Čechy, kapesní česko- a polskóněmecký a německo-polský slovník. Zřídil také komisionářskou firmu *Slawische Buchhandlung* a vydával historická a politická díla. Roku 1848 odjel do Prahy a byl jeden z organizátorů Slovanského sjezdu (ne však jako oficiální zástupce Lužických Srbů). Po jeho skončení byl v Lipsku zbaven univerzitního místa, přesídlil do Prahy, kde do roku 1849 vydával list *Slawische Cenrallblätter* a později se podílel na redigování dalších novin. Po roce 1848 Jordan přestal podporo-

vat lužickosrbské (a částečně i slovanské) národní zájmy, věnoval se průmyslu a obchodu, od roku 1868 žil ve Vídni.

Klin, Bjedrich Adolf *1792 Bart (SEL), †1855. Hornolužický právník a politik. Studoval na gymnáziu v Budyšině, zde se seznámil s H. Lubjenským, s nímž roku 1814 v Lipsku obnovil lužický kazatelský spolek (založili čistě srbský odbor Sorabija). Usadil se v Budyšině, stal se právníkem, členem městské rady a inspektorem škol a kostelů v Budyšině. 1833–34 poslanec na Saském sněmu, kde do školského zákona prosadil právo Srbů užívat mateřský jazyk při čtení a náboženství. Po založení Mačicy Serbskeje roku 1847 byl až do své smrti jejím prvním předsedou. Během revoluce 1848 zastával konzervativní názory.

Kosyk, Mato *1853 Wjebno (DL), †1940. Dolnolužický duchovní. Nejvýznamnější básník dolnolužické literatury před první světovou válkou. Od roku 1887 žil a působil jako duchovní u srbských vystěhovalců v USA.

Krygar, Hendrich Awgust, *1804 Hródziščo (SEL), †1858. 1825–29 studoval v Lipsku, zde významně působil ve spolku Sorabija, psal lužickosrbské básně atd. 1832–40 byl farářem v Budyšině a 1840–58 v Poršicích. Autor knihopisného seznamu lužickosrbské literatury.

Lahoda, Jan *1801 Tumicy (SEL), †1871. Lužický farář a spisovatel. Studoval v Lipsku, kde překládal z českých i německých autorů a psal elegie. Poté farář ve Wochozech a v Chołmu.

Lahoda, Jurij Daniel Leberecht *1768, †1848. Studoval na univerzitě v Lipsku, od roku 1792 farář v Jěžoru (zde roku 1817 skončily bohoslužby v srbském jazyce). Sympatizant ochranovského bratrského hnutí, od 1840 žil na penzi v Nízkém.

Libuš, Jurij *1788 Zdžar pola Wjelečina, †1867. Po studiích ve Wittenbergu působil od roku 1815 jako duchovní ve Zlém Komorowě. Snažil se zlepšit srbskou výuku na školách v Lužici, sepsal několik německých vlastivědných článků o Lužici.

Lok, Franc Jurij *1751 Kulow (PKL), †1831. Hornolužický katolický duchovní. Studoval v pražském Lužickém semináři, 1776 kaplanem v Budyšině, 1796 se stal kapitulním děkanem a 1801 biskupem. Stoupenec osvícenské myšlenky, staral se o rozvoj školství v Lužici a o udržení Lužického semináře.

Lubjenski, Handrij *1790 Rachlow (SEL), †1840. Hornolužický farář, vědec a literát, hlavní osoba rodičího se národního obrození ve 20. letech. 1805–1812 studoval gymnázium v Budyšině, 1812–15 teologii v Lipsku. 1814 zde s A. Klínem obnovil Lužickou kazatelskou společnost (Serbske předarske towarstwo) pod názvem Sorabija. 1817 jmenován diakonem v budyšinském kostele sv. Michala (1825 farářem), 1831 pastorem kostela sv. Petra tamtéž. Autor rukopisného lužickosrbského slovníku a rukopisné mluvnice hornolužické srbštiny (jejich základy pocházejí už z doby gymnaziálních studií), ty se staly základem Zejlerovy lužické mluvnice, resp. slovníku K. B. Pfula. 1821 a 1823 opravil a vydal hornolužický překlad Bible. Autor řady kázání a náboženských knížek pro lid.

Markus, Jan Boguchwał *1815 Zakrjow (DL), †1880. Dolnolužický farář a národní pracovník. Studoval ve Vratislavi, kde poté působil jako učitel. Zde byl Čelakovským a Smolerem podnícen ke sběru lidových písní (vydal M. Hórnik 1881). Překládal *Ohlas písní ruských* do dolnolužické srbštiny. Farář v Rani, Łutech a Popojcích. Za revoluce 1848/9 hájil konzervativní zájmy.

Mět, Bosčan Tecelin *1759 Kukow (SKL), †1835. 1771–75 studoval na gymnáziu v Chomutově a 1775–78 na univerzitě v Praze. Od 1793 působil jako duchovní v Róžantu. Autor a vydavatel množství katolických náboženských knih v lužickosrbském jazyce.

Mosak-Kłosopólski, Korla Awgust (Klasopolský, Boleslaw), *1820 Njeznarjowy (SEL), †1898. Hornolužický právník a vlastenec. Iniciátor založení spolku Societas Slavica Budissinensis (1839), jeho první předseda. Od podzimu 1839 studoval právníkou fakultu v Lipsku. Zde roku 1842 založil Slovanský spolek, 1843–4 přeložil do němčiny Šafaříkovy Slovanské starožitnosti. Během cesty roku 1840 navštívil Prahu, Brno, Vídeň, Krakov

Vratislav. Byl tajemníkem výboru založení Mačicy Serbskeje v Budyšině. Po neúspěchu revolučního hnutí 1848/9 podporoval Lužické Srby pouze finančně.

Pful, Křescán Bohuwěr *1825 Přišecy (SEL), †1889. Hornolužický filolog a básník. Studoval gymnázium v Budyšině (byl předsedou spolku Societas Slavica Budissinensis), od 1843 teologii a filologii v Lipsku. Stal se poté gymnaziálním profesorem v Drážďanech. Ve 40. letech uveřejňoval pod pseudonymem Łužan romantické básně. Roku 1844 začal s J. P. Jordanem vydávat *Lužiski serbski słownik*, tisk byl ale z finančních důvodů zastaven. Na slovníku nepřestal pracovat, vyšel nakonec v letech 1857–1866 (za spolupráce jiných autorů) v monumentálním rozsahu, srovnatelném s Jungmannovým českým slovníkem. Pful byl zákonodárcem spisovné hornolužické srbštiny, k tomuto účelu sepsal množství článků. Postupně vlivem oční choroby ztrácel kontakt s novými pokroky slavistické vědy a pro svůj jazykový purismus byl kritizován mladšími současníky.

Rjeda, Korla Awgust Sigismund *1820 Dotha Boršč (PEL), †1898. 1840–41 student ve Vratislavi. Působil na učitelském místě mimo Lužici, později jako farář v Mužakowě. Bojoval za práva lužickosrbského národa a za zachování srbských bohoslužeb.

Rjenč, Jan Korla. *1821 Skanecy (SEL), †1888. Spoluzakladatel spolku Societas Slavica Budissinensis. Působil jako farář v Ketlicích, v srbském kulturním životě v dospělosti nevystupoval.

Smoler, Jan Arnošt *1816 Łuč (PEL), †1884. Hornolužický národní organizátor, slavista a folklorista, pravděpodobně nejvýznamnější postava lužickosrbského národního obrození před tzv. mladoserbskou generací. Od 1830 studentem gymnázia v Budyšině, zde založil kroužek pro studium lužické srbštiny. O prázdninách sbíral po Lužici lidovou slovesnost. 1836–1840 studoval teologii ve Vratislavi, zde r. 1838 založil Towarstwo za łužiske řeče a stawizny. Pod dohledem J. E. Purkyně vypracoval reformu hornolužického pravopisu, založenou na analogickém principu. 1841–1844 (díky stipendiu barona Stillfrieda) studoval ve Vratislavi slavistiku. 1843 spolu s Fr. L. Čelakovským navštívil Prahu. Po Lužici také provázal ruské slavisty O. M. Bodjanského a I. I. Srezněvského. Od 1845 žil v Lužici, v Łazu a poté v Budyšině. Zorganizoval založení Towarstwa Mačicy Serbskeje (definitivně založena 1847). 1847–48 redaktor časopisu *Jahrbücher für slawische Literatur, Kunst und Wissenschaft* v Lipsku. 1848–1852 redaktor *Časopisu Mačicy Serbskeje*. Za revoluce 1848 hlavní autor srbské národní petice k saskému králi.

Roku 1841 vydal učebnici hornolužické srbštiny *Maŷy Serb abo serbske a njemske rozmołwjenja*. Se svou obsáhlou sbírkou srbských lidových písní získal cenu zhořelecké učené společnosti, tiskem vyšla pod názvem *Volkslieder der Wenden in der Ober- und Nieder-Lausitz – Pjesnički hórny a delnych Lužiskich Serbow* v letech 1841–43; na vydání se podílel i Leopold Haupt, jenž je jako autor uveden na prvním místě. Roku 1843 vydal menší *Němsko-serbski słownik*. Spoluautor překladu *Ohlasu písní ruských* do hornolužické srbštiny (Praha 1846), překlad do dolnolužické srbštiny nebyl dokončen; spoluautor překladu *Rukopisu Královédvorského* do hornolužické srbštiny (tiskem 1852). Autor překladů a obměn českých vlasteneckých básní.

Od roku 1848 vedoucí redaktor a vydavatel Tydženské nowiny (od 1854 Serbske nowiny). Zřídil v Budyšině srbskou tiskárnu a slovanské knihkupectví (později jej vedl společně s J. B. Pječchem). Postupně redaktor a vydavatel několika německy psaných slavistických časopisů. Předseda Matice Lužickosrbské (Mačica serbska), pro niž koupil v Budyšině starší dům. Ve 2. pol. 19. století orientace spíše na Rusko, to také několikrát (především však z důvodu shánění finanční podpory pro lužické aktivity) navštívil.

Smoler, Korla Jan *1791 Złyčín, †1848. Od roku 1821 učitel v Łazu; ve 40. letech přispíval do Tydženské nowiny. Otec J. A. Smolera.

Stillfried, Rudolf M. Bernart von *1804, †1882. Německý šlechtic (baron, později získal hraběcí titul) a historik. Potomek slezsko-českého rodu Stillfriedů/Strojmirů. Pracoval na dějinách

pruského královského rodu a pruské monarchie, zabýval se i genealogií a dějinami vlastního rodu (knižně vydal 1860). Podporoval ve slavistických studiích J. A. Smolera, jenž pro něj sháněl a překládal české rodové dokumenty.

Swora, Hanzo Juro *1785 Hajnk (DL), †1844. Dolnolužický duchovní a filolog. Farář v Tšadowě (Stradow). Sestavil *Niederlausitzisch-wendisch-deutsches Handwörterbuch*, který vydal roku 1847 jeho syn.

Swora, Jan Karlo Fryco *1818 Tšadow, †1884. Dolnolužický farář. Roku 1847 vydal z pozůstalosti svého otce H. J. Swory dolnolužický slovník. Později vydavatel náboženských písní.

Wanak, Jurij Arnošt *1817 Njeswačidlo (SEL), †1887. Lužickosrbský učitel. Po absolvování gymnázia v Budyšině studoval v Lipsku, kde oživil činnost kazatelského spolku Sorabija. Stal se učitelem v Budyšině, roku 1847 zvolen jednatelem Matice Lužickosrbské (Mačica serbska). Podílel se na tvorbě srbské petice roku 1848. V 50. letech byl školským a církevním inspektorem budyšínského obvodu, zastával tehdy reakcionářské názory.

Warko, Jan Awgust, *1821 Běla Woda (PEL), †1862. Studoval ve Vratislavi. Spolu se Smolerem přeložil Čelakovského *Ohlas písní ruských* (tiskem vyšlo 1846) a Rukopis královédvorský do hornolužické srbštiny (tiskem 1852). Po skončení studií se stal domácím učitelem, od 1855 byl farářem v Jabłońci.

Wjelan, Julius Eduard * 1817 Slepó (PEL), †1892. Lužickosrbský farář, básník a grafik. Za gymnaziálních studií v Budyšině založil spolu s J. A. Smolerem neformální lužickosrbský spolek. Od 1836 studoval teologii a slavistiku ve Vratislavi, krátce studoval též v Berlíně teologii a orientální jazyky. Od 1852 farářem ve Slepém, vystupoval proti pruské antisrbské politice. Překládal jihoslovanské národní písně i hebrejské žalmy, složil středověkou baladu *Morwy doł*.

Zejler, Handrij *1804 Slona Boršč (SEL), †1872. Lužickosrbský básník, nejvýznamnější lužickosrbský autor před tzv. mladosrbskou generací. Od gymnaziálních studií v Budyšině vliv H. Lubjenského. 1825–1829 studoval evangelickou teologii v Lipsku, kde se stal hlavním činitelem spolku Sorabija, zde zapisoval své básně do rukopisných Serbskich nowin. Roku 1826 provázal po Lužici A. Kucharského. Na Zejlerovo slovanské uvědomění měl vliv Fr. Palacký a tehdy v Lipsku pobývajícím Bosňan Sima Milutinović. 1829 Zejler jmenován kaplanem v Klukši, od 1835 až do smrti farářem v Łazu.

Roku 1830 vydal (s použitím rukopisného materiálu H. Lubjenského a podle české mluvnice Dobrovského) *Kurzgefasste Grammatik der Sorben-Wendischen Sprache nach dem Budissiner Dialekte*. Zpracovával též materiál pro lužickosrbský slovník (sebraná hesla nakonec odevzdal Kř. B. Pfulovi), soupis lužickosrbských knih a sbírku lužických textů jako doplněk k mluvnici. Básnická tvorba vychází především z lidových písní (jež sbíral), nese stopy vlivu Čelakovského. Psal také básně silného vlasteneckého zaměření (srbská hymna *Rjana Lužica*, dále *Hišće Serbstwo njezhubjene*, *Trać dyrbi Serbstwo, zawostać!* atd.), řídceji epické básně a verše. Roku 1842 přispíval Zejler do Jordanovy *Jutničky*, po jejím zániku začal roku 1842 vydávat evangelickým pravopisem časopis *Tydzenska nowina*. Téhož roku vydal knižně *Krótke kěrlušce a spěwančka za serbske šule*. V letech 1844–1849 řídil evangelický náboženský list *Missionske Powesze*. Roku 1844 se seznámil s hudebníkem K. A. Kocorem, který pak zhudebňoval Zejlerovy texty. Oba byli hlavními organizátory srbských koncertů (první v Budyšině roku 1845), roku 1847 složili např. oratorium *Serbski kwas*. Po roce 1848 Zejler pokračoval v básnické činnosti.

Žur, Jakob *1754 Hněwsecy (SKL), † 1799. Hornolužický duchovní. 1770–75 studoval v pražském Lužickém semináři, roku 1785 se stal budyšínským děkanem. Spolupracovník F. J. Loka.

SERBSKE SPĚWY

Ach, moja gola. A pšecej nam njej' móžno gromaže byś

Kinga Kijová

Tento měsíc Vám představím 2 dolnosrbské písně.

Je známo, že dnes je v Dolní Lužici Srbů méně než v Horní. Neznamená to ale, že není Dolní Lužice na lidové písně bohatá. Ve srovnání s dnešním počtem Lužických Srbů v Horní Lužici je lidových písní v Dolní Lužici velké množství. Vyplývá to z toho, že kdysi Dolní Lužice byla větší než Horní (myšleno jazykové oblasti). V minulosti Srbů došlo k tomu, že Dolní Lužice, která původně měla větší počet obyvatel a může prokázat starší tradici písemnictví, je dnes víc germanizovaná než Horní. Stejně je to z pohledu náboženství. Ještě těsně po druhé světové válce mezi Srby převládali evangelíci a katolíci byli docela malá skupina, ani netvořili jednu čtvrtinu. Dnes jádro a nejjivější část Lužice je právě katolická oblast, protože protestanti se rychle germanizovali.

Díla prezentovaná mnou v rámci cyklu *Serbske spěwy* jsou skoro všechna starší 100 let. Právě proto ukázek lidových písniček z Dolní Lužice je z té doby pestrý výběr. K oblasti dolnosrbských nářečí patří i tak řečená *slepjanska narěč*, která se nalézá v pásu přechodných nářečí. Pokud uvážíme, že to není velké území, pochází z této oblasti velký počet písní. Těm se ale budeme věnovat v příštím čísle.

8. Ach, moja gola

Autorem hudby je v předchozích dílech zmíněný Korla Awgust Kocor. Text písně napsal Juro Surowin (Sauerwein, Georg) nar. 1831, zemřel 1904. Byl to původem Němec, který znal hodně jazyků (skoro 80) a v tom i malé a ohrožené jazyky. Velkou láskou zahořel Surowin k Lužickým Srbům a naučil se lužickosrbsky. Psal básně v dolní lužické srbštině. Podobá se to případu Čecha Václava Srba z Chýnic a Vladimíra Jamárika ze Slovenska, kteří se pokou-

Ach, mója góla

2. Pši mójom boce mé sejžašo, luboznje na mnjo how glėdašo. Luby mój, póškaj mě! gronjašo, ach, jeje gubka tak wónjašo, aj, aj, kaž roža tak wónjašo.
3. Nėnt wóna pšec jo a daloko, zyma jo, snėg lazy wusoko. Ga bužo góla zas zelena? Ga pšizo lubka ta cerwjena, aj, aj, ta bėla a cerwjena?

Korla Awgust Kocor

Juro Surowin

A pšecej nam njej' móžno gromaže bys

2. |: A roztyla hyš a zasej písš. :|
A hyšci tši raz, a hyšci tši raz,
a hyšci tši raz tak wjaselše bys.

3. |: A wezmi se klobyck a mantel a mjac. :|
A něnt jan wandruj, a něnt jan wandruj,
a něnt jan wandruj a lubcycka plac.

4. |: A naganraj, naganraj kaž ty což. :|
A nagoniš ty, a nagoniš ty,
a nagoniš ty mě njebužoš!

z ludu

z ludu

šeli pomoci lužickosrbské literatuře svojí tvorbou. S Kocorem se přátelili a tato s nimi společně vytvořená píseň je v Lužici oblíbená.

Pojednává o lužickosrbské krajině a lásce k děvčeti. Pro vysvětlení řeknu, že „gola“ je les.

Horní Lužice je oblast docela úrodná, Dolní jsou především lesy a písek. Nemůžeme taky zapomenout na dolnosrbská Błota, kde úrodné půdy je velký nedostatek a lidé jsou odkázáni na dopravu na člunech (dolsrb. čolma). Dolní a Střední Srbové bydleli v těch chudších oblastech Lužice, ale přesto své krajiny měli moc rádi. Lužickosrbské písně se často věnují krásě přírody, hlavně ty psané vzdělanými autory. V písni je taky prvek rozhovoru kluka se svou holkou, která odešla (možná i dokonce zemřela). Text této písně je opravdu velice poetický, přesto ale ráz dokonale napodobuje tradiční lužickosrbské písně. Proto nepřekvapuje, že je píseň tak populární.

7. A pšecej nam njej' móžno gromaže bys

Tato píseň je též velice známá po celé Dolní ale i Horní Lužici. Písnička má krásnou jednoduchou romantickou melodii. Je z lidu a vypráví jako naprostá většina srbských lidových písní samozřejmě o lásce a jejím průběhu. Dívka zpívá, že stejně ona a její milý nemůžou být spolu, ať chlapec dělá všechno, co je jen možné. Přesto se s ním ale ráda setkává. Text je velice svérázný a slyšela jsem už několik různých interpretací jeho obsahu. Možná naši čtenáři zkusí zaslat do redakce své interpretace a to nejenom této písni ale kterékoliv z představených písní. Vaše zajímavé komentáře určitě zveřejníme a předem za ně děkujeme.

NOVINY

Z DOMOVA

Od Vídně po Budyšin bylo **matiné na ČR 3 Vltava** 16. 5. 2007, které připravil redaktor Rafael Brom. Sešli se zde čtyři hudebníci: arcivévoda *Rudolf Habsburský*, mecenáš Beethovenův a jeho nadaný žák, *Antonín Kraft*, violoncellista v Haydnově kapele knížete Esterházyho a profesor vídeňské konzervatoře, dále *Jan Evangelista Antonín Koželuh*, který proslul zejména svými koncerty pro hoboj a fagot. Pořad byl orámován dvěma skladbami autora lužickosrbské hymny, současníka B. Smetany, *K. A. Kocora*. Ten proslul hlavně vokální tvorbou (četné písně a oratoria). V úvodu to byla část Srbské svatby (Serbski kwas) a závěrem část Podzimu (Nazyma) z oratoria *Roční doby (Počasy)* pro sóla, sbor a orchestr (sbory Budyšin, Meja a Symfonický orchestr Srbského rozhlasu). – Byl to zážitek!

Jana Nováková

Z HORNÍ LUŽICE

Stálý duchovní pro Różant. Drážďansko-míšeňský biskup Joachim Reinelt jmenoval msgr. Měrčina Salowského rektorem rózantského poutního kostela. Salowski tuto službu převzal 15. července a má zde zůstat až do případného znovuosazení cisterciáckého kláštera v Różantě.

(SR 24. 6.) odo

Konrad Zdarsa (63 let) je od 23. června **novým biskupem ve Zhořelci**. Bude tak zodpovědný i za Lužické Srby v kulovské farnosti.

(SR 24. 6.) odo

Ve Slepém slavili ve dnech 29. června až 1. července **desetileté trvání Lužickosrbského kulturního střediska** ve Slepém. V průběhu oslav vystoupil Slepjanský soubor dětí a mládeže, děti z mateřské školy Witaj z Rowného. V neděli se konal folklórní program.

(SR 2. 7.) odo

V Malešecích na hřbitově 7. července vzpomenu na **Kurta Krjeńce** 30 lidí. V Malešecích narozený Krjeńc byl v letech 1951–73 předsedou Domowiny. Slavnost pořádal Budyšinský svaz antifašistů a obětí nacismu.

(SR 9. 7.) odo

Z DOLNÍ LUŽICE

Frakce strany Die Linke. PDS zorganizovala v braniborském parlamentu **slyšení o novelizaci braniborského Srbského zákona**, kterého se zúčastnili mimo jiné prof. Stefan Ōta z hamburské univerzity nebo Ludwik Ela ze Srbského institutu.

(BSR 18. 6.) sto

Čtením v polské Bogatyni začal 20. června **29. svátek srbské poezie**. Více než 20 autorů a překladatelů ze Slovenska, Česka, Polska a Německa se zúčastnilo 16 čtení, a to na Slovensku, v Polsku, Česku a v Lužici. Letošní ročník byl věnován především spisovateli Janu Radysyrbu – Wjelovi, který před 110 zemřel.

(BSR 20. 6.) sto

V Rychwaldu projednával 19. června Hospodářský a kulturní výbor okresu Dolní Slezsko – Horní Lužice kromě okresní reformy taky nový projekt technického pomníku a muzea Elektra Hirschfeld. Při tom se zástupci dohodli, že **muzeum bude čtyřjazyčné – německé, polské, české a srbské**.

(BSR 20. 6.) sto

Anka Hillowa je novou ředitelkou Dolnosrbského gymnázia. Pro tuto kandidátku se rozhodla s většinou jednoho hlasu na začátku července školská konference na gymnáziu a školský úřad tuto volbu 16. července potvrdil. Anka Hillowa pochází z Grodku, studovala na Srbské rozšířené vyšší škole, na učitelském ústavu v Budyšině a absolvovala sorabistiku na univerzitě v Lipsku. Před zvolením byla učitelkou na Dolnosrbském gymnáziu.

(BSR 16. 7.) sto

Předsedkyně Rady Zařozby za serbski lud Lenka Theurichowa a ředitel Zařozby Marko Suchi navštívili 16. 7. braniborskou ministryni kultury prof. Wanka. Na setkání probírali **plánované snížení finanční podpory**. Neuzavřená je taky otázka společné dohody spolkových zemí Sasko a Braniborsko se spolkovou vládou. Srbové si do budoucna žádají finanční jistotu.

(BSR 16. 7.) sto

17. července navštívil Srbský dům v Chotěbuzi **poslanec braniborského parlamentu za CDU Frank Werner**. Informoval se o Srbech a jejich situaci. Na parlamentních jednáních se v minulosti negativně vyslovil o potřebnosti peněz pro Lužické Srby. Harald Końcak a Lenka Theurichowa ho proto chtěli seznámit s aktuálním stavem.

(BSR 16. 7.) sto

Jeden z mnoha příběhů knihy knih

Swjate pismo Stareho a Noweho zakonja. Ludowe nakładnistwo Domowina, Budyšin 2006, 1423 str., fotografie Erich Legler.

Za jeden z velmi hmatatelných důkazů svébytnosti malých národů v Evropě bývá považována existence překladu Písma svatého do vlastního jazyka. Pokud dokonce tento náboženský i literární monument dosáhne více překladů, pak si to zaslouží úctu a obdiv. Obojí v této souvislosti náleží v poslední době Lužickým Srbům. Ti totiž na sklonku roku 2006 přivedli na svět v jednom svazku nové úplné vydání Písma v hornolužické srbštině. K tomuto dílu nevedla snadná a krátká cesta. Začala před více než půl stoletím, kdy významný lužickosrbšský katolický kněz mons. Měrčin Salowski potřeboval nového překladu vyslovil a práce na něm inicioval. Pod jeho vedením pak skupina kněží a vzdělaných laiků postupně toto obrovské dílo realizovala. Nový zákon se překládal z řečtiny, starozákonní prapřeklad se srovnávaly s nejnovějšími překlady do němčiny a slovanských jazyků, přihlíželo se i k překladům starším. Obdivuhodná je mimo jiné i skutečnost, že všichni zúčastnění pracovali ve volných chvílích po splnění povinností, které jim ukládala jejich povolání. Ucelené části postupně vycházely knižně. Nový zákon (1966), Kniha žalmů (1968), druhá část Starého zákona - mudroslovné (sapienciální) a prorocké knihy (1973) a nakonec dějepisné knihy Starého zákona (1976). Souborné vydání bylo připraveno do tisku po důkladné revizi všech textů, kterou provedl mons. Salowski včetně nového zpracování vysvětlivek. Skutečnost, že vydání jednotlivých částí bible jsou již rozebrána a organizační úsilí Salowského uspíšila stále odkládané vydání. Samozřejmě významný podíl na tom měla i morální a hlavně finanční podpora od drážďansko-míšeňského biskupa Joachima Reinelta, který také knihu uvedl předmluvou. Významný podíl na vzniku knihy měla také podpora dalších spolků a organizací: Maćica Serbska, Towarstwo Cyrila a Metoda, Serbski institut a Założba za serbski lud. Msgr. Erich Legler z Friedrichshafenu poskytl nezištně své barevné diapozitivy pro ilustrační doprovod knihy. Nakladatelství Domowina odvedlo rovněž velký kus dobré práce, zejména pak pětičlenný tým korektorů Lucija Bejmína, Měrčin Salowski, Jurij Šerak, Irena Šerakowa a Gerat Warnar, kteří se podle slov paní Bejmíny jen nad prvními korekturami sešli nejméně padesátkrát!

Historie lužickosrbšské verze Písma svatého je pohnutá podobně jako osud tohoto malého slovanského národa, který už Martin Luther považoval za odsouzený k zániku a vyjádřil se, že Bibli do jeho jazyka již nemá cenu překládat. Vůbec první dochovaný překlad (dolnosrbšský) Mikławše Jakubici z roku 1548 zůstal jen v rukopisu, rovněž první úplný překlad Bible do hornosrbštiny, který v letech 1688 až 1711 vytvořil Jurij Hawštyn Swětlik, zůstal v rukopisné podobě uložen v budyšinském biskupství. Tiskem vyšel teprve překlad Nového zákona od evangelického faráře Michala Frencela (1706). Katolíci mají od roku 1896 dobrý překlad od posledního lužickosrbšského biskupa Jurije Łusčanského a Michała Hórnikara. Z dávnější historie překladů některých částí bible je třeba zmínit ještě Jana Larase a tvůrce kvalitního německo-hornolužickosrbšského slovníku Filipa Rězaka.

Nové vydání Písma svatého v Lužici je přínosné hned z několika důvodů. Především je rozsáhlým souborem textů psaných kvalitním, čistým jazykem, doslova lahodnou současnou lužickou srbštinou. Vydání je vkusné, dobře tištěné a obohacené o velmi zajímavé a cenné fotografie Ericha Leglera z biblických krajů a také o tučet přehledných mapek. Na počátku třetího tisíciletí, kdy poslední ještě živá část Horní Lužice usilovně a často marně bojuje o záchranu národních škol, má recenzovaná kniha zcela zvláštní význam – jako vnitřní posila národního sebevědomí a také jako poselství celému světu o tom, že vitalita malého národa neumdlévá.

Někteří z překladatelů se souborného vydání již nedočkali. Jmenujme je tedy jako první: kněží Cyril Kinderman O. Cist, Pawoľ Kmječ, Stanisław Nawka SJ, Józef Nowak (básník), Měrčin Wićaz a Jan Wjenka, laici – básníci Anton Nawka a Michał Nawka. Mezi ty šťastnější patří ti, kteří mohli hotový svazek potěškat v ruce: kněží Cyril Pjech, Joachim Pjetaš, Měrčin Salowski, Beno Šořta, Jurij Wařda a Gerat Warnar a dále laik – básník a novinář Benedikt Dyrlich.

A teď už nechme promluvit alespoň na okamžik slova Bible. Takto začíná Kniha Genesis v hornolužické srbštině jednoho z překladatelů – Měrčina Wićaze:

1 Na spočatku stwori Bóh njebo a zemju. 2 Zemja pak běše pusta a prózdna. Čma běše nad bjezdnom, a Boži Duch znošowaše so nad wodami.

3 A Bóh rjekny: "Budž swěćto!" 4 Bóh widžeše, zo je swěćto dobre. A Bóh wotdžěli swěćto wot čmy. 5 Bóh mjenowaše swěćto džeń, a čmu mjenowaše wón nóc. A bu wječor a bu ranje: přěni džeń...

Milan Hrabal

Pozvánka

Členské večery. V úterý 18. září v 18 hod. bude přednáška Alfonse Frencela s názvem: Łužica – daloko přeč a cyle blisko. Bude se konat v místnosti č. 325 (3. patro) na Filozofické fakultě UK, Nám. Jana Palacha 2, Praha 1.

Děkujeme Magistrátu hlavního města Prahy za poskytnutí grantu ve výši 80 000,- Kč na nový nábytek pro Hórnikovu knihovnu.

Česko-lužický věstník. Časopis o Lužici, sorabistice, literatuře a menšinové politice. Česko-serbski wěstnik. Časopis wo Serbach, serbowědže, pismowstwjje a mjeńšinowej politice. Vychází ročně v osmi číslech a dvou dvojčíslech v nákladu 300 výtisků. • Cena jednotlivého čísla 20,- Kč. • Vydává Společnost přátel Lužice/ Towaršnosť přečelow Serbow/ Towarišnosť pšijašelow Serbow, **stýčná adresa:** náměstí Jana Palacha 2, Praha 1-Josefov, CZ-116 38, www.luzice.cz. • **Bankovní spojení:** ČSOB (Poštovní spořitelna) 181 757 044/ 0300. • **Vedoucí redaktor:** Mgr. Ondřej Doležal, Brožíkova 359, Kladno-Kročehlavy, CZ-272 01, tel. +420 720 330 290, el. adresa: ondrakladno@centrum.cz • **Zástupce vedoucího redaktora:** Radek Čermák • **Redaktoři:** PhDr. Zuzana Bláhová, PhD., Mgr. Kinga Kijová, Mgr. Vladislav Knoll, Mgr. Josef Šaur, Dr. Giuseppe Maiello, PhD. • **E-mail redakce:** cesko-luzickyvestnik@centrum.cz • **Sítový redaktor:** ing. Miloš Malec, milos.malec@seznam.cz. • **Předplatné na rok 2007:** ČR 200,- Kč, členská příspěvky 300,- Kč, zahraniční 20 €, při platbě v hotovosti 15 €, sociálně slabí mohou požádat o snížení. • **Objednávky:** Klára Poláčková, Pionýrů 310/5, 289 23 Milovice, tel. a SMS +420 607 588 684, el. adresa: polackova.klara@seznam.cz. Abonenci ze ZRN teč přez referenta Domowiny za kulturne naležnosť a wukraj, Budyšin. • **Předplatné je vázáno na kalendářní rok a je splatné nejpozději do konce března. Pro ukončení předplatného je nutné se odhlásit. Stížnosti na nezaslání vyřizuje Klára Poláčková. • Redakce se nezotožňuje vždy s názory autorů. Za věcnou a slohovou stránku příspěvku odpovídají příslušní autoři.** • Používat zdroje ČLV je možné s podmínkou uvedení zdroje a internetové adresy www.luzice.cz, pokud je dílo již zatíženo autorskými právy, platí zásady prvotního zdroje. • Bytí časopisu je založeno na práci dobrovolníků. • MK ČR E 6880 • ISSN 1212-0790